

प्रदेश राजपत्र

कोशी प्रदेश सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ८) विराटनगर, नेपाल, माघ ०९ गते, २०८१ साल (अतिरिक्ताङ्क ४४)

भाग २

प्रदेश सरकार

कोशी प्रदेश

विराटनगर, नेपाल

खानेपानी, सिँचाई तथा ऊर्जा मन्त्रालयको सूचाना

भूमिगत जल सिँचाई आयोजना कार्यान्वयन

कार्यविधि, २०८१

प्रस्तावना: सिँचाइको लागि भूमिगत जलस्रोत सम्भाव्य क्षेत्रहरूका कृषि योग्य जमिनमा कृषकहरूको माग बमोजिम भूमिगत जल सिँचाइ प्रणाली मार्फत बाह्रै महिना भरपर्दो सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउन, कृषकहरूको सहभागिता तथा सहकार्यमा भूमिगत सिँचाइ आयोजनाहरूको पहिचान, छनौट, कार्यान्वयन तथा सञ्चालनमा एकरूपता कायम गरी योजनावद्ध, सरल र व्यवस्थित रूपले आयोजनाहरू संचालन गर्न वाञ्छनीय भएकोले, प्रदेश सिँचाइ नियमावली, २०८१ को नियम ७४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी प्रदेश सरकारले यो कार्यविधि बनाएको छ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस कार्यविधिको नाम “भूमिगत जल सिँचाइ आयोजना कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८१” रहेको छ।

(२) यो कार्यविधि प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन भएको मितिदेखि लागू हुनेछ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,-

(क) “डिभिजन” भन्नाले कोशी प्रदेशको भूमिगत जलश्रोत तथा सिँचाइ विकास डिभिजन कार्यालय सम्झनु पर्छ।

(ख) “डिप ट्यूबवेल” भन्नाले पचास मिटर भन्दा बढी गहिराइको ट्यूबवेल सम्झनु पर्छ।

(ग) “नियमावली” भन्नाले “प्रदेश सिँचाइ नियमावली, २०८१” सम्झनु पर्छ।

(घ) “मेशिन ड्रिल स्यालो ट्यूबवेल” भन्नाले ड्रिलिङ्ग मेशिनको प्रयोग गरी निर्माण गरिने कम

- गहिराईका ६ इन्च व्यासको ट्यूबवेल् सम्झनु पर्छ ।
- (ङ) “सम्झौता” भन्नाले आयोजना कार्यान्वयनका लागि दफा ११ बमोजिम उपभोक्ता संस्था र डिभिजन बिच भएको सम्झौतालाई सम्झनु पर्छ र सो शब्दले कृषि फर्म तथा कृषि सहकारी संस्थासँग भएको सम्झौतालाई समेत जनाउदछ ।
- (च) “सिंचित क्षेत्र” भन्नाले भूमिगत जल सिंचाइ प्रणालीबाट सिंचाइ हुने क्षेत्र सम्झनु पर्छ ।
- (छ) “स्यालो ट्यूबवेल्” भन्नाले पचास मिटर भन्दा कम गहिराईको स्थानीय ढिकुली वा ठोकुवा प्रविधिद्वारा निर्माण हुने ट्यूबवेल्लाई सम्झनु पर्छ र सो शब्दले इनारलाई समेत जनाउदछ ।

परिच्छेद - २

आयोजनाको छनौट सम्बन्धी व्यवस्था

३. सूचना प्रवाह गर्नु पर्ने: (१) डिभिजनले भूमिगत जलश्रोत तथा सिंचाइ आयोजना कार्यान्वयन प्रक्रियाबारे सर्वसाधारणलाई सु-सूचित गराउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम आयोजना कार्यान्वयन सम्बन्धी आधारभूत विषयबारे जानकारी गराउँदा डिभिजनको सूचना पाटी, वेब-साईट, पत्र-पत्रिका, सामाजिक सञ्जाल, एफ.एम. रेडियो, टेलिभिजन, वृत्तचित्र तथा लेख-रचना मार्फत गराउन सक्नेछ ।

(३) आयोजना कार्यान्वयन सम्बन्धी सूचना प्रवाह गर्दा देहाय बमोजिमका आधारभूत विषयहरू समावेश गराउनु पर्नेछः-

- (क) आयोजनाको माग,
- (ख) आयोजनाको पहिचान,
- (ग) आयोजना छनौटको मापदण्ड,
- (घ) आयोजनामा जनसहभागिता,
- (ङ) आयोजनाको कार्यान्वयन अवधि र चरणहरू,
- (च) आयोजनाको सञ्चालन तथा मर्मत-सम्भार सम्बन्धी प्रक्रियाहरू।

४. आयोजनाको पहिचान: (१) भूमिगत जल सिँचाइ आयोजनाको पहिचानका आधारहरू देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) आयोजनाको सिञ्चित क्षेत्रफल: क्लष्टरको रूपमा

डिप ट्यूबवेल सिँचाइ प्रणाली

विकास गर्ने प्रयोजनका लागि तराई तथा भित्री मधेशमा १०० हेक्टर वा सोभन्दा बढी क्षेत्रफल र पहाडी क्षेत्रको भू-भागमा १० हेक्टर वा सोभन्दा बढी क्षेत्रफल भएको हुनु पर्नेछ,

(ख) मेशिन ड्रिल स्यालो ट्यूबवेल, स्यालो ट्यूबवेल वा

इनारहरूको सिञ्चित क्षेत्रफल: क्लष्टरको हकमा तराईमा कम्तीमा २० हेक्टर, भित्री मधेश तथा भावर क्षेत्रमा १० हेक्टर र पहाडी क्षेत्रको भूभागमा ०.५ हेक्टर वा सो भन्दा बढी क्षेत्रफल भएको हुनु पर्नेछ,

(ग) आयोजना भूमिगत जल सिँचाइको दृष्टिकोणले

सम्भाव्य भएको हुनु पर्नेछ,

(घ) आयोजना क्षेत्र सडक तथा विद्युत सञ्चालसँग जोडिएको हुनु पर्नेछ।

(२) कृषकहरूको माग, जमिनको अवस्था र उपयुक्तताको आधारमा सम्बन्धित वडा र स्थानीय तहबाट सिफारिस भई आएमा उपदफा (१) को खण्ड (क) र (ख) मा उल्लेख भएको भन्दा कम क्षेत्रफल भएको जमिनमा समेत भूमिगत सिँचाइ आयोजना सञ्चालन गर्न सकिने छ।

परिच्छेद - ३

आयोजनाको माग, प्राथमिकीकरण तथा छनौट सम्बन्धी व्यवस्था

५. आयोजनाको माग गर्ने विधि: (१) भूमिगत जल सिँचाइ आयोजना सञ्चालन गर्न चाहने कृषक समूह वा तदर्थ समितिले नियमावालीको नियम १९ बमोजिम माग निवेदन दर्ता गराउनु पर्नेछ।

(२) आयोजना माग गर्दा प्रस्तावित ट्यूबवेलहरूले सिँचाइ गर्ने क्षेत्र तपसिल बमोजिम हुनेछः-

(क) डिप ट्यूबवेल: प्रति डिप ट्यूबवेल तराई क्षेत्रमा कम्तीमा ४० हेक्टर, भित्री मधेश तथा भावर क्षेत्रमा २० हेक्टर र पहाडी क्षेत्रमा ५ हेक्टर,

(ख) मेशिन ड्रिल स्यालो ट्यूबवेल: तराई क्षेत्रमा कम्तीमा ५ हेक्टर, भित्री मधेश तथा भावर क्षेत्रमा २.५ हेक्टर र पहाडी क्षेत्रमा ०.५ हेक्टर र

(ग) स्यालो ट्यूबवेल/इनार: तराई क्षेत्रमा कम्तीमा प्रति स्यालो ट्यूबवेल २.५ हेक्टर भित्री मधेश, भावर तथा पहाडी क्षेत्रमा ०.५ हेक्टर।

६. प्रतिवद्धता व्यक्त गर्नुपर्ने: भूमिगत जल सिँचाइ आयोजना माग गर्दा कृषकहरूले सिँचाइ संरचना निर्माणको लागि आवश्यक पर्ने जग्गा निःशुल्क उपलब्ध गराउने, सिञ्चित क्षेत्रमा बाली सघनता तथा उत्पादकत्व बढाउने, आयोजना सञ्चालन भएपछि एक हिउँदे बाली सहित कम्तीमा वार्षिक दुई बाली लगाउने, आधुनिक पद्धति मार्फत नगदे तथा उच्च मूल्ययुक्त बाली लगाउने र भूमिगत सिँचाइ प्रणालीको मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन गर्न सामूहिक प्रतिवद्धता व्यक्त गर्नु पर्नेछ।
७. कागजात संलग्न गर्नुपर्ने: उपभोक्ताहरूले दफा ५ को उपदफा (१) बमोजिमको माग निवेदनका साथ देहाय बमोजिमका कागजातहरू संलग्न गर्नु पर्नेछः-
- (क) नियमावलीको अनुसूची-८ अनुसारको सिँचाइ गर्ने क्षेत्रको जग्गा लागत फाराम,
 - (ख) जग्गाको क्षेत्रफल खुल्ने निस्सा (जग्गा धनीपूर्जा) को प्रतिलिपि वा तिरो तिरेको रसिदको प्रतिलिपि,
 - (ग) कित्ता नं. खुल्ने नापी नक्सा,
 - (घ) सम्बन्धित वडा र स्थानीय तहको सिफारिस, र
 - (ङ) उपभोक्ताहरूले आयोजना माग गरेको निर्णयको प्रतिलिपि।
८. आयोजना छनौट तथा प्राथमिकीकरण: (१) डिभिजनले आयोजनाको माग दर्ता भएपछि माग गरिएको क्षेत्रको हाइड्रोजियोलोजिकल अवस्था, स्थानीय आवश्यकता तथा सिँचाइको अन्य वैकल्पिक सम्भाव्यता समेतको आधारमा आयोजना पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गर्नुपर्नेछ।
- (२) आयोजना छनौट तथा प्राथमिकीकरण सम्बन्धी अन्य व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछः-

- (क) आयोजना प्राविधिक, आर्थिक, सामाजिक तथा वातावरणीय दृष्टिकोणले उपयुक्त हुनुपर्नेछ।
- (ख) सिँचाइका लागि अन्य स्रोत नभएका स्थानलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
- (ग) आयोजना छनौट गर्दा आर्थिक तथा सामाजिक रूपले पछाडि पारिएका समुदायबाट माग भएको क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
- (घ) आयोजना छनौट गर्दा सामुहिक, व्यावसायिक तथा आधुनिक खेती गर्ने उपभोक्ताहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
- (ङ) सतह सिँचाइ प्रणालीको सिञ्चित क्षेत्रभित्र परेको तर सिँचाइ सुविधा उपलब्ध हुन नसकेको वा बाह्रै महिना सिँचाइ सुविधा उपलब्ध हुन नसक्ने क्षेत्रभित्र सतह सिँचाइ र भूमिगत सिँचाइ प्रणालीको संयोजनात्मक प्रयोग (Conjunctive Use) गरी सिँचाइ गर्न भूमिगत जल सिँचाइ आयोजना छनौट गर्न सकिनेछ तर सोको लागि सम्बन्धित सतह सिँचाइ संचालन गर्ने डिभिजन वा उपभोक्ता संस्थाको सहमति तथा समन्वयमा सिँचित क्षेत्रको गणना दोहोरो नहुने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।
- (च) भू-स्वामित्वको आधिकारिक निस्सा (जग्गा धनीपूर्जा) नभएको तर कृषि योग्य जमिनको रूपमा भोगचलन गरी आएको बेहोरा र जग्गाको क्षेत्रफल समेत खुलाई सम्बन्धित वडा र स्थानीय तहबाट प्रमाणित भई सिँचाइको लागि सिफारिस सहित माग आएमा

त्यस्तो जग्गामा समेत सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउन बाधा पर्ने छैन।

(छ) नियमानुसार दर्ता भई अद्यावधिक रहेको निजी फर्म, कृषक समूह वा सहकारी संस्थाले व्यावसायिक, आधुनिक तथा सामूहिक कृषिका लागि निजी वा जग्गा भाडा (Lease) मा लिएको कृषि योग्य जग्गामा सिँचाइ गर्नको लागि जग्गा भाडामा लिइएको करारनामा (Lease Agreement) सहित आयोजना माग गरेमा भूमिगत सिँचाइ आयोजना छनौट गर्न सकिने छ।

(ज) जग्गा भाडामा लिइएको करारनामा (Lease Agreement) को अवधि कम्तीमा दश वर्षको हुनुपर्नेछ र सो भाडामा लिएको जग्गा करार अवधिसम्म कृषि प्रयोजनको लागि नै प्रयोग गर्नु पर्नेछ।

परिच्छेद - ४

आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन तथा स्वीकृति

९. आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन: (१) पहिचान भएका आयोजनाहरू प्राथमिकताका आधारमा सम्भाव्यता अध्ययनका लागि छनौट गरिनेछ।

(२) आयोजनाहरूको सम्भाव्यता अध्ययन कार्य सम्बन्धित डिभिजनले गर्नेछ र प्रदेशका गौरवका भूमिगत सिँचाइ आयोजनाहरूको सम्भाव्यता अध्ययन मन्त्रालयले समेत गर्न सक्नेछ।

(३) आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन (Feasibility Study Report) मा प्राविधिक, आर्थिक, सामाजिक तथा वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन अनुसूची-१ बमोजिमको ढाँचामा हुनु पर्नेछ।

(४) सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा आवश्यक देखिएमा भू-भौतिक सर्भे (Geo-Physical Survey) वा अन्वेषणात्मक ट्यूबवेल निर्माण वा दुबै विधि प्रयोग गर्न सकिनेछ।

१०. आयोजनाको सिफारिस तथा स्वीकृति : (१) सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदनबाट संभाव्य देखिएका आयोजनाहरूको आयोजना स्वीकृति (Project Appraisal) मन्त्रालयबाट गराउनु पर्नेछ।

(२) वार्षिक कार्यक्रममा समावेश भएका एकल मेशिन ड्रिल स्यालो ट्यूबवेल, स्यालो ट्यूबवेल तथा इनार मार्फत हुने भूमिगत सिँचाई आयोजना/कार्यक्रमहरूलाई डिभिजनबाट सम्भाव्यता अध्ययन गरि कार्यान्वयन गर्न सकिने छ।

परिच्छेद- ५

उपभोक्ता संस्थासँग समझदारी सम्बन्धी व्यवस्था

११. उपभोक्ता संस्थासँग समझदारी/सम्झौता: (१) डिभिजनले आयोजना सम्झौता हुनु पूर्व उपभोक्ताहरूको आमभेला गराई आयोजनाको प्राविधिक, आर्थिक, सामाजिक तथा वातावरणीय प्रतिवेदन, आयोजनामा निर्माण हुने संरचनाहरू, सम्पन्न हुन लाग्ने अनुमानित अवधि, अनुमानित लागत तथा आयोजनामा उपभोक्ताहरूले व्यहोर्नु पर्ने जनसहभागिताको अंश, आयोजनाको नियमित सञ्चालन तथा

सुरक्षा आदि जस्ता महत्वपूर्ण विषयहरूबारे जानकारी गराउनु पर्नेछ।

(२) आयोजना कार्यान्वयनको लागि डिभिजन र उपभोक्ता संस्थाको बिच हुने सम्झौतामा आयोजनाको अनुमानित लागत तथा आयोजनामा उपभोक्ताहरूले बेहोर्नु पर्ने जनसहभागिताको अंश तथा सञ्चालनको विषय स्पष्ट खुलाई अनुसूची-२ बमोजिम समझदारी/सम्झौता यथासम्भव प्रस्तावित आयोजना स्थलमा नै पारदर्शी रूपमा उपभोक्ता कृषकहरूको रोहवरमा सम्पन्न गर्नु पर्नेछ।

परिच्छेद - ६

आयोजना कार्यान्वयन चरण सम्बन्धी व्यवस्था

१२. आयोजनाको कार्यान्वयन चरणबद्ध रूपमा गरिने: (१) आयोजनाको कार्यान्वयन दुई चरणमा गरिने छ।

(२) पहिलो चरणमा ट्यूबवेल तथा इनारको निर्माण कार्य गरिनेछ र ट्यूबवेलमा पम्पिङ टेष्ट कार्य सम्पन्न भएपछि पम्पिङ टेष्टको तथ्यांकको आधारमा दोश्रो चरणका संरचनाहरूको निर्माण गरिनेछ।

१३. प्रथम चरणको निर्माण कार्य: (१) प्रथम चरणमा स्वीकृत आयोजना अन्तर्गतको डिप ट्यूबवेल, मेशिन ड्रिल स्यालो ट्यूबवेल, स्यालो ट्यूबवेल वा इनार निर्माण कार्यमात्र सम्पन्न गर्नेछ।

(२) सम्पन्न डिप ट्यूबवेलमा तराईमा कम्तीमा १५ लिटर प्रति सेकेण्ड, भित्री मधेश वा भावर क्षेत्रमा कम्तीमा १० लिटर प्रति सेकेण्ड र पहाडी क्षेत्रमा कम्तीमा ५ लिटर प्रति सेकेण्ड डिस्चार्ज भएको डिप ट्यूबवेललाई सफल डिप ट्यूबवेल मानिनेछ।

(३) सम्पन्न मेशिन ड्रिल स्यालो ट्यूबवेलमा तराईमा कम्तीमा ६ लिटर प्रति सेकेण्ड, भित्री मधेश वा भावर क्षेत्रमा कम्तीमा ४ लिटर प्रति सेकेण्ड र पहाडी क्षेत्रमा कम्तीमा २ लिटर प्रति सेकेण्ड डिस्चार्ज भएको ट्यूबवेल वा इनारलाई सफल ट्यूबवेल मानिनेछ।

(४) ट्यूबवेल निर्माण कार्य सम्पन्न भएपछि सम्बन्धित प्राविधिकले डिस्चार्ज र ड्र-डाउन स्पष्ट उल्लेख गरी डिप ट्यूबवेल निर्माण सम्पन्न प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ र यस प्रतिवेदनको आधारमा सम्बन्धित डिभिजनले ट्यूबवेल सफल भए नभएको यकिन गरी दोश्रो चरणका कार्यहरू गर्ने सम्बन्धी निर्णय गर्नेछ।

(५) कुनै प्राकृतिक कारण वा पूर्वानुमान गर्न नसकिने कारणबाट ट्यूबवेल बिग्रिएमा, भत्किएमा वा अपेक्षित मात्रामा र गुणस्तर अनुसार पानी आउन नसकेमा, सो स्थानको स्थानीय आवश्यकता तथा उपभोक्ता कृषकहरूको मागलाई मूल्याङ्कन गरी भू-भौतिक (geo-physical) वा अन्य कुनै विधिबाट थप अध्ययन पश्चात सम्भाव्य देखिएमा सोको आधारमा स्थानीय तहको सिफारिसमा पूनः ट्यूबवेल निर्माण गर्न सकिनेछ।

(६) उपदफा (२) र (३) मा उल्लेख भएभन्दा कम डिस्चार्ज भएको ट्यूबवेलहरूमा पानीको उपलब्धता, स्थानीय आवश्यकता र उपभोक्ता कृषकहरूको मागको आधारमा उपलब्ध पानीको सदुपयोग गर्न उक्त ट्यूबवेलहरूमा आवश्यक न्यूनतम थप संरचना निर्माण गर्न बाधा पर्नेछैन।

१४. दोश्रो चरणको निर्माण कार्य: (१) प्रथम चरणमा सम्पन्न कार्य प्रतिवेदनको सिफारिसको आधारमा दोस्रो चरणको कार्य शुरु गरिनेछ।

(२) दोश्रो चरणको कार्य गर्दा पम्पिङ्ग टेष्ट अनुसारको डिस्चार्ज, ड्र-डाउन लगायतका तथ्याङ्कहरूको आधारमा आयोजनाको वास्तविक सिञ्चित क्षेत्र रेखाङ्कन/निर्धारण तथा निर्माण हुने संरचना तथा वितरण प्रणालीको आवश्यक डिजाइन, ड्रइङ्ग र लागत अनुमान अध्यावधिक गरिनेछ।

(३) यस चरणमा डिप ट्यूबवेलको हकमा RCC ओभरहेड ट्यांक सहितको पम्पघर, सवमर्सिबल पम्प खरिद तथा जडान, ट्रान्सफर्मर सहितको विद्युतीकरण वा सौर्य ऊर्जा जडित पम्पिङ्ग प्रणाली (Solar PV Pumping System), UPVC पानी वितरण प्रणाली निर्माण गरिनेछ। मेशिन ड्रिल स्यालो ट्यूबवेल, स्यालो ट्यूबवेल र इनारको हकमा आवश्यकता अनुसार सानो पम्पघर, पम्प तथा एसेसोरिज जडान, विद्युतीकरणको कार्य तथा पाईप वितरण प्रणाली निर्माण गरिनेछ।

(४) स्थलगत सर्वेक्षण तथा डिजाइन अन्तर्गत सम्बन्धित उपभोक्ता समितिको संलग्नतामा विद्युत प्रसारण लाईन तथा वितरण प्रणालीको रेखाङ्कन गरी निक्व्योल गरिनेछ र सो को अभिलेख राखिनेछ। विद्युत मिटर जडान, विद्युत लाइन चार्ज तथा विद्युतीय संरचनाहरूको मर्मत सम्भारको लागि सम्बन्धित विद्युत प्राधिकरणको वितरण केन्द्रसँग आवश्यक समन्वय गरिने छ।

(५) कृषियोग्य जमिनको बनौट, कृषकहरूको माग तथा कृषकहरूले अपनाउने खेती प्रणालीको आधारमा प्राविधिक रूपले सम्भाव्य भएमा UPVC पाईप वितरण प्रणालीको सट्टा आंशिक वा सबै सिंचित क्षेत्रमा फोहोरा (Sprinkler) वा थोपा (Drip) सिंचाइ जस्ता नया प्रविधिमा आधारित उन्नत सिंचाइ प्रणाली जडान गर्न समेत सकिने छ।

१५. आयोजनाको संचालन परीक्षण: (१) आयोजना सम्पन्न पश्चात् डिभिजन, निर्माण व्यावसायीको प्रतिनिधि र उपभोक्ता संस्थाको संयुक्त टोलीले आयोजनाको सञ्चालन परीक्षण (Test Run) गर्ने छ।

(२) आयोजना सम्पन्न भईसकेपछि डिभिजनले आयोजनाको प्राविधिक, सामाजिक तथा आर्थिक विवरणहरू समेत समावेश गरी संक्षिप्त आयोजना सम्पन्न प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ।

परिच्छेद - ७

आयोजनाको हस्तान्तरण, सञ्चालन, मर्मत सम्भार सम्बन्धी व्यवस्था

१६. आयोजना हस्तान्तरण: आयोजनाको सञ्चालन परीक्षण (Test Run) भए पश्चात् उपभोक्ता र स्थानीय तहको प्रतिनिधिको रोहवरमा सम्बन्धित उपभोक्ता संस्थालाई उक्त ट्यूबवेलबाट निर्मित एकल सिंचाइ प्रणाली वा छुट्टाछुट्टै रूपमा निर्माण गरिएका ट्यूबवेललाई एकमुष्ट गरी संचालन तथा मर्मत सम्भारको लागि अनुसूची-३ बमोजिमको ढाँचामा हस्तान्तरण गरिनेछ।

१७. आयोजना सञ्चालन तथा मर्मत सम्भार: (१) उपभोक्ता संस्थालाई हस्तान्तरण गरिएको आयोजनाको नियमित सञ्चालन, सुरक्षा र सामान्य मर्मत सम्भारको सम्पूर्ण जिम्मेवारी सम्बन्धित उपभोक्ता संस्था/समूहहरूले नै लिनुपर्नेछ।

(२) उपभोक्ता कृषकहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न, उपभोक्ताको काबु बाहिरको मर्मत सम्भार सम्बन्धी कार्यहरू जस्तै ट्रान्सफर्मर, नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धी संरचना, सोलार प्यानल, प्यालनबोर्ड, सवमर्सिबल पम्प-मोटर, पानी वितरण प्रणाली मर्मत

तथा प्रतिस्थापन गर्न, आयोजनाको दिगो तथा भरपर्दो व्यवस्थापनका लागि डिभिजनले बजेट विनियोजन गर्न सक्नेछ।

(३) उपभोक्ता संस्था/समूहहरूलाई आयोजना सञ्चालन तथा मर्मत सम्भारमा आवश्यक प्राविधिक परामर्श, सल्लाह सुझाव र सहयोग उपलब्ध गराउने दायित्व सम्बन्धित डिभिजनको हुनेछ।

परिच्छेद - ८

आयोजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी व्यवस्था

१८. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन: (१) मन्त्रालय, डिभिजन, उपभोक्ता संस्था तथा अन्य निकायहरूबाट छुट्टा छुट्टै वा संयुक्त रूपमा आयोजना निर्माण कार्यको विभिन्न चरणहरूमा र सञ्चालनमा नियमित निरीक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ।

(२) अनुगमन/निरीक्षणमा खटिएर गएका पदाधिकारीहरूलाई आवश्यक सहयोग गर्नु सम्बन्धित उपभोक्ता संस्थाको दायित्व हुनेछ।

(३) आयोजना सञ्चालन तथा व्यवस्थापनमा उत्कृष्ट काम गर्ने उपभोक्ता संस्थाहरूलाई उचित सम्मान र पुरस्कारको व्यवस्था गरी हौसला प्रदान गर्न सकिनेछ।

परिच्छेद - ९

विविध

१९. तथ्यांक (Data Base) संकलन तथा अध्यावधिक गर्ने: (१) सम्बन्धित डिभिजनले प्रत्येक भूमिगत सिँचाई आयोजना सम्पन्न भइसकेपछि उक्त आयोजनाको प्राविधिक, आर्थिक, सामाजिक,

वातावरणीय तथा कृषि सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन गरी अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ।

(२) आयोजना सम्पन्न पश्चात उक्त आयोजना सम्बन्धी मुख्य मुख्य विशेषता समेटिएको आयोजना सूचना पार्टी तयार गरी पम्प घरमा सबैले देखिने गरी राख्नुपर्नेछ।

(३) डिभिजनले आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्र अन्वेषणात्मक ट्यूबवेल निर्माण गरी र उपलब्ध ट्यूबवेलहरूबाट नियमित रूपमा भूमिगत जल सतह निगरानी तथा मापन (Water Level Monitoring) कार्य सञ्चालन गर्ने छ र भूमिगत जलको गुणस्तर अध्ययन (Groundwater Quality Analysis) कार्य गरी संकलित तथ्यांकहरूको संग्रह तथा विश्लेषण गर्न सक्नेछ।

(४) डिभिजनले आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्र जलवायु परिवर्तनबाट भूमिगत जलस्रोतमा पर्न जाने नकारात्मक असरहरूको प्रभाव कम गर्नको लागि भूमिगत जलश्रोतको संरक्षण तथा पुनर्भरण (Groundwater Recharge) सँग सम्बन्धित संरचनाहरू निर्माण गरिने छ र त्यस्ता कार्यहरूबाट पर्ने प्रभावहरूको प्रभाव अध्ययन, अनुसन्धान तथा विश्लेषण गर्न सक्नेछ।

२०. तालिमको व्यवस्था: डिभिजनले उपभोक्तालाई आयोजना संचालन, मर्मत सम्भार, दिगो विकास, पानी व्यवस्थापन तथा उन्नत कृषि विकास सम्बन्धी तालिम, अवलोकन भ्रमण आदि प्रदान गर्न सक्नेछ।

२१. विवादको समाधान: आयोजना निर्माणको क्रममा निर्माणसँग सम्बन्धित विवाद उत्पन्न भएमा डिभिजनले सो विवादको समाधान गर्नु पर्नेछ र डिभिजनबाट विवाद समाधान हुन नसकेमा अन्तिम निर्णयको अधिकार मन्त्रालयलाई हुनेछ।
२२. निर्देशन पालना गर्नुपर्ने: आयोजना कार्यान्वयनको सम्बन्धमा मन्त्रालयले दिएको निर्देशन सम्बन्धित सबै निकायले पालना गर्नुपर्नेछ।

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, कोशी प्रदेश

अनुसूची-१

(दफा ९ को उपदफा (३) सँग सम्बन्धित)

भूमिगत सिंचाई आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदनको विषय

सूची

EXECUTIVE SUMMARY, SALIENT FEATURES

1. INTRODUCTION

- 1.1 PROJECT BACKGROUND
- 1.2 OBJECTIVES AND SCOPE OF THE STUDY
- 1.3 SUB-PROJECT AREA

2. AGRICULTURE

- 2.1 LAND USE
- 2.2 CROPPING PATTERN, INTENSITY AND CROP YIELD
- 2.3 AGRICULTURAL DEVELOPMENT IN THE SUB-PROJECT AREA
- 2.4 EVALUATION OF AGRICULTURAL BENEFITS

3. SOCIO ECONOMIC PROFILE

- 3.1 DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS
- 3.2 ECONOMY AND ECONOMIC ANALYSIS
- 3.3 ENVIRONMENTAL ASSESSMENT

4. TECHNICAL ASSESSMENT AND DESIGN

- 4.1 WATER RESOURCE ASSESSMENT
- 4.2 CROP WATER REQUIREMENT
- 4.3 SURVEY AND INVESTIGATION CONCLUDED
- 4.4 ENGINEERING SYSTEM DESIGN

5. PROJECT COST AND IMPLEMENTATION MODALITY

- 5.1 RATE ANALYSIS AND COST ESTIMATE
- 5.2 ANALYSIS OF COSTS AND BENEFITS
- 5.3 IMPLEMENTATION MODALITY

6. CONCLUSION AND RECOMMENDATION

7. ANNEXES

अनुसूची-२

(दफा ११ को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित)

**डिभिजन र उपभोक्ता संस्था/फर्म/कृषि सहकारी बिचको
आयोजना कार्यान्वयन सम्बन्धी सम्झौता**

श्री उपभोक्ता संस्था/ फर्म/कृषि सहकारीबाट
मिति/...../..... मा उपभोक्ता संस्था/ फर्म/कृषि सहकारी
को प्रतिवद्धता सहित भूमिगत सिँचाइ आयोजना माग भए अनुसार
प्रदेश सरकार, खानेपानी, सिँचाइ तथा ऊर्जा मन्त्रालय, कोशी
प्रदेश, विराटनगरबाट मिति/...../..... मा यस
भूमिगत जल सिँचाइ आयोजना स्वीकृत भएको हुँदा उक्त सिँचाइ
आयोजना कार्यान्वयन गर्नको लागि भूमिगत जलस्रोत तथा सिँचाइ
विकास डिभिजन कार्यालय (प्रथम पक्ष) र
जिल्ला गा. पा./न.पा., वडा नं., को
श्री उपभोक्ता संस्था/ फर्म/कृषि सहकारी (दोस्रो
पक्ष) को बिचमा तपसिल अनुसारको प्रतिवद्धता, दायित्व तथा
सहभागिता बहन गर्ने, गराउने गरी आज मिति/.../... मा यो
सम्झौतामा हस्ताक्षर गरी लियोँ दियोँ।

(क) उपभोक्ता संस्थाको दायित्व:

१. आयोजनाको अनुमानित लागत विवरणमा उल्लेख भए बमोजिम लागत सहभागिता (नगद, जिन्सी, श्रमदान वा सबै) बापत व्यहोर्नु पर्ने अंश उपभोक्ता संस्था/फर्म/कृषि सहकारी (दोस्रो पक्ष) ले व्यहोर्नु पर्नेछ।
२. आयोजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने जमिन सम्बन्धित उपभोक्ता संस्था/ फर्म/कृषि सहकारी ले निःशुल्क उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

३. आयोजना कार्यान्वयनको क्रममा उठेका विवाद, गुनासो तथा समस्याहरूलाई छलफल गरी समाधान गर्नु पर्नेछ र यस सम्बन्धी अन्य व्यवस्था **दफा २१ मा तोकिए बमोजिम** हुनेछ।
४. आयोजन निर्माण स्थलमा खटि आएका कर्मचारी, निर्माण व्यवसायी तथा कामदारहरूलाई सहयोग र निर्माण सामग्री तथा उपकरणहरूको रेखदेख, सुरक्षाको व्यवस्था सम्बन्धित उपभोक्ता संस्था/ फर्म/कृषि सहकारीले गर्नु पर्नेछ।
५. आयोजनाको निर्माण कार्य समयमा नै गुणस्तरीय ढंगले सम्पन्न गर्न उपभोक्ता संस्थाले नियमित रूपमा रेखदेख तथा निरीक्षण गर्नुपर्नेछ।
६. आयोजनाको निर्माण कार्य सम्पन्न भैसकेपछि उक्त आयोजनाको परीक्षण गरी उपभोक्ता संस्था/ फर्म/कृषि सहकारीले बुझिलिनु पर्नेछ।
७. निर्माण सम्पन्न भई हस्तान्तरण भए पश्चात आयोजनाको नियमित सञ्चालन तथा मर्मत सम्भार उपभोक्ता आफैले गर्नु पर्नेछ।

(ख) डिभिजनको दायित्व:

१. पहिलो चरणमा निर्माण गरिने ट्यूबवेल संरचना र दोस्रो चरणमा निर्माण संरचनाहरूको खरिद सम्झौता, व्यवस्थापन, अनुगमन निरीक्षण तथा निर्माण सम्पन्न गर्ने गराउने।
२. आयोजना निर्माणको क्रममा आयोजनाका संरचनाहरूको प्रगति अवस्था, सामान्य डिजाइन संशोधन विशेषता

आउटलेट संख्या र स्थान, वितरण प्रणालीको लम्बाई, विद्युतीकरण सम्बन्धी विषयमा उपभोक्ताहरूलाई जानकारी, समन्वय तथा आवश्यक छलफल गरी आयोजनाको सफल निर्माण सम्पन्न गर्ने/ गराउने।

३. आयोजना निर्माण सम्पन्न भइसकेपछि उपभोक्ता संस्था तथा प्रतिनिधिहरूको रोहबरमा आयोजनाको परीक्षण गरि सिँचाइ प्रणाली सम्बन्धित उपभोक्ता संस्था/फर्म/कृषि सहकारीलाई हस्तान्तरण गर्ने।
४. आयोजना सम्पन्न प्रतिवेदन (Project Completion Report) तयार गर्ने।
५. हस्तान्तरित आयोजनाको दिगो व्यवस्थापन, सञ्चालन, मर्मत सम्भार र सुरक्षा सम्बन्धी विषयहरूमा आवश्यक संस्थागत विकास, क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी तालिमहरू संचालन गर्ने/ गराउने।

आयोजनाको अनुमानित लागत विवरण:

क्र. सं.	निर्माण हुने संरचनाहरूको विवरण	अनुमानित कुल लागत	डिभिजनको		उपभोक्ताको सहभागिता				कैफियत
			लागत रु.	%	लागत रु.	%	नगद	श्रमदान	
१	ट्यूबवेल संरचना निर्माण								
२	पम्प तथा एसोसिएज खरिद जडान								
३	विद्युतीकरण कार्य								
४	पम्पघर तथा वितरण प्रणाली निर्माण								
५	अन्य संरचना निर्माण								
	जम्मा								

सम्झौतामा हस्ताक्षर गर्ने पक्षहरू:

डिभिजनकोतर्फबाट:

उपभोक्ता संस्था/फर्म/

कृषि सहकारी को तर्फबाट:

१. डिभिजन प्रमुख:

१. अध्यक्ष/आधिकारिकव्यक्ति:

२. हाईड्रो-जियोलोजि शाखा प्रमुख:

२.

३. इन्जिनियरिङ्ग शाखा प्रमुख:

३.

४. लेखा प्रमुख:

४.

डिभिजनको छाप:

संस्थाको छाप :

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, काशी प्रदेश

अनुसूची-३

(दफा १६ सँग सम्बन्धित)

प्रदेश सरकार

खानेपानी, सिँचाइ तथा ऊर्जा मन्त्रालय

भूमिगत जलश्रोत तथा सिँचाइ विकास डिभिजन कार्यालय,

कोशी प्रदेश, विराटनगर

आयोजना हस्तान्तरण फारम

उपरोक्त सम्बन्धमा जिल्लान.पा/गा.पा..... वडा नं. को उपभोक्ता संस्था/फर्म/कृषि सहकारी अन्तर्गतको डिप ट्यूव्वेल सिँचाइ प्रणालीको सफल निर्माण कार्य सम्पन्न भईसकेको छ। मितिमा डिभिजन र उपभोक्ता संस्था/फर्म/कृषि सहकारीको संयुक्त टोलीबाट डिप ट्यूव्वेल सिँचाइ प्रणालीको सफल परीक्षण सम्पन्न भई सकेको हुनाले उपभोक्ता संस्था/फर्म/कृषि सहकारी आफैले नियमित सञ्चालन र उपभोग तथा मर्मत सम्भार गर्ने गरी यो डिप ट्यूव्वेल सिँचाइ प्रणाली तपसिलमा उल्लेखित सामग्रीहरू/संरचनाहरू सहित आज मितिका दिन बुझिलियो/ दियो।

क्र.स	संरचनाहरू	विवरण	खर्च	कैफियत
१.	डिप ट्यूव्वेल	गहिराई (मि.)	डिभिजनको तर्फबाट	
		ट्यूव्वेल साइज (इन्च)	उपभोक्ताको तर्फबाट	
		हाउजिङ्ग (मि.)	जम्मा (रु.)	

खण्ड द) अतिरिक्ताङ्क ४४ प्रदेश राजपत्र भाग २ मिति २०८१।१०।०९

		जाली (मि.)			
		बहाव (लि./से.)			
२.	पम्प तथा एसेसोरिज	पम्प मोडल/कम्पनी		डिभिजनको तर्फबाट	
		क्षमता (एच.पी.)			
		हेड (मि.)		उपभोक्ताको तर्फबाट	
		डिस्चार्ज (लि./से.)			
		कोलम पाईप (GI/MS/UPVC)		जम्मा (रु.)	
		प्यानल बोर्ड (एच.पी.)			
३	विद्युतीकरण	ट्रान्सफर्मर (के.भी.ए.)		डिभिजनको तर्फबाट	
		ट्रान्सफर्मर सि.न.		उपभोक्ताको तर्फबाट	
		प्रसारण लाइन लम्बाई (मि.)		जम्मा (रु.)	
		पोल संख्या (गोटा)			
४	पम्प घर	उचाई (मि.)		डिभिजनको तर्फबाट	
				उपभोक्ताको तर्फबाट	
				जम्मा (रु.)	
५		साइज (इन्च)		डिभिजनको तर्फबाट	

खण्ड द) अतिरिक्ताङ्क ४४ प्रदेश राजपत्र भाग २ मिति २०८१।१०।०९

वितरण प्रणाली				
	लम्बाई (मि.)		उपभोक्ताको तर्फबाट	
	आउटलेट संख्या (गोटा)		जम्मा (रु.)	
			कुल जम्मा	
			डिभिजन तर्फबाट	
			उपभोक्ताको तर्फबाट	

बुझिलिने उपभोक्ताको तर्फबाट:

१. अध्यक्ष/आधिकारिक व्यक्ति:
२.:
३.:
४.:

छाप:

बुझाउने डिभिजनको तर्फबाट:

१. डिभिजन प्रमुख:
२. जिन्सी शाखा प्रमुख:
३. हाईड्रो-जियोलोजी शाखा प्रमुख:
४. इन्जिनियरिङ्ग शाखा प्रमुख:

डिभिजनको छाप:

स्वीकृत मिति:- २०८१/०९/१०

प्रकाशन मिति: २०८१/११/०८

आज्ञाले,
प्रदिप वान्तवा
प्रदेश सचिव